

רשימת ספרי "בן מלך" שיצאו לאור עד עתה:

- תרומות
- סדרת ועדות ומח
- הסכנות
- ימי בין המצרים - מלות
- ימים נוראים
- חג הסוכות
- תוכני
- ימי הפורים
- הגדה של פסח
- כעניני מצוות המצויית
- שמקדש
- חמנו ומסור
- שיר הירידים
- שבת קודש
- מידת הבטחון
- שומע ענינו
- עניינים ב"ש ובהלכה
- זמירות שביק
- בראשית ח"א - נמארי
- מבוא במאמצי-חג
- בראשית ח"ב - קל
- קל-תולדות
- בראשית ח"ג - דגא-וידו
- שמות ח"א - שנוה-בשלח
- שמות ח"ב - מאמרי מבוא
- יתרו-משפטים
- שמות ח"ג - יתרו-מקור
- ויקרא ח"א - ויקרא-מצדע
- במדבר ח"א - במדבר-שלח
- במדבר ח"ב - קורח-מטעי

ניתן להשיג: yefen@mechonbenmelech.com

בארה"ב ניתן להשיג: yefen@mechonbenmelech.com
Warehouse: 8482450220

פרשת תרומה (זכור) תשפ"א
גליון מס' 145

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של מרן רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת תרומה

בא לבנות לו בית, ולהשרות לכינתו בישראל. ומצות 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', אינה מעשה המוטל על כלל ישראל מצד עצמם, אלא כביכול הם שלוחי ה' שהוטלה עליהם משימה קדושה זו, ובאמצעותם בונה ה' בית לכבודו.

ובכדי לבטא זאת שעשיית המקדש מתייחסת

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר יבנו לבו תקחו את תרומתי (כה, ב)

וברש"י: לי - לשמי. וכן בסיום הפסוק מודגש שהתרומה באה לשם ה' - 'תקחו את תרומתי'.

וכן בהמשך הפרשה כתיב - 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', וברש"י - 'ועשו לשמי בית קדושה'. ויש לעיין מהו הדגש המיוחד שנתנה כאן התורה על עשייה לשמו.

והנה יש לתמוה בעצם סדר הדברים, שמאחר שלקחת התרומה באה כהכנה וכאמצעי להקמת המשכן, היה ראוי ונכון לצוות תחילה על עיקר עשיית המשכן, ולהקדים בראש את מצוות 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', ורק לאחר מכן לצוות על לקחת התרומה לצורך זה. ומדוע פתחה התורה במצוות התרומה לה' בטרם נתפרש כלל לשם מה היא נתונה, ורק לאחר שפרט הכתוב את כל פרטי התרומה, נאמר 'ועשו לי מקדש'.

אמנם הביאור בזה הוא שכאשר הקב"ה מצווה לבנות לו מקדש, אין גדר הדברים שעם ישראל בונה ומכין בית לכבודו. אלא הקב"ה הוא אשר

בגליון

פרשת תרומה

ביאורי פסוקים עמוד 1

בענייניא דיומא

עבודת הפורים - שמחת ההצלה והגמקה עמוד 6

מלחמה לה' בעמלק מדור דור עמוד 10

מרגם השבוע

אדר תשפ"א

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים
ע"י ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו מתומכי מכוננו

הרה"ח רבי מאיר פילמר שליט"א
לרגל שמחת אירוסו בתו בשעטו"מ

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
לרגל ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

להנצחת ותרומות "מרגם השבוע/החודש"
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הננו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של

מזרנו ורבינו בעל ה'בן מלך' 'זצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גנוי תורתנו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל
שוחרי התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה
עדיין לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחודשו.
נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכס וטלו חלק במשימה הגדולה

פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים
לדבר המצוה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

- ספרים
- למען השם
- סדרת ספרים
- ביאורים ומאמרים
- על המורה חיים יהודה
- ספרים
- על הש"ס
- סדר
- הגות ומחשבה
- ביאורי סוחר
- סדר
- אמונה ומצוות
- מגאן
- תורה ודעת
- אמריכם
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מיתנה מכון

סניפים 14 מקות מנוחה

עמותת המענה בבית מסת
לשמוך סניפיה רבים
מחולקים לפי נחלים
בכל התחומים

רשימת ספריו בן מלך
באתר הממוחברת ספריו והלכה

מלון התחלה: 054-8422488
כתובת: אוהב ישראל 1/9
ביתר עילית
קניית ספרים לפי סעיף 46
לרשימת האתרים
mechonbenmelech@gmail.com

בשורה טובה למבקשי ה'
ניתן להאזין לשיעורי רבינו וצוק"ל בקו השיעורים
'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים
בפרשת השבוע ובענייני דיומא

שמעו ותחי נפשכם

ויחי רצון שנוכה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
הנהלה

הודעה חשובה ומשמחת
לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מום

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

אוצרות
בן מלך

ואבני מילואים לאפוד ולחושן'. בשונה מהמינים הקודמים שלא נתפרשה בהם מטרתם.

ונראה, שמשמן ואילך הוא גדר אחר של תרומה, ונבדלים הם באופי נדבתם ממיני התרומה הראשונים.

יתבאר על פי האמור לעיל, כי התרומה לצורך בניין המשכן וכליו, היא בדרך של נתינה לגבוה בלי כוונה למטרה מסויימת, וללא ייחוד והכשר למעשה הבניין, כי אם נתינה לשם נתינה גרידא. כי אין רצון ה' שהמשכן הנבנה לכבודו, יבוא מצדינו, אלא מהלך הדברים הוא שאחר שיש רכוש ואמצעים ברשות גבוה, חל מצוה לעשות בהם משכן מתוך רכושו בשליחותו ולמענו, ולא כעבודה מצידנו.

אכן כל זה אמור במינים השייכים לבניין הבית, שאם יוזכר שנתינתם היא במטרה מסויימת, נמצא שכל נתינתם היא חלק ממעשה הבניין והכשר אליו, ואין זו כוונת ה'.

אבל המינים המנויים משמן ואילך, יש בהם גם תרומה לצורך העבודה והשירות, וכעניין הקרבנות שתרומתם באה כחובה, ועם ישראל מחוייב בה, שהעבודה היא חובת כלל ישראל, ולכן מלכתחילה הם נקבעו לשם מטרתם. ושפיר נתפרש בפסוק מטרת כל מין ומין. שמן למאור, בשמים לשמן המשחה, וכו'.

ומיושב שפיר גם לשון הכתוב שלא נכתב בהן וי"ו החיבור, שכן שונים מינים אלו, ונבדלים במהות תרומתם מהמינים הראשונים, ונחשבים כקבוצה נפרדת לעצמה, ולכן אין לחברם יחד עם הראשונים. [ומכיון שיש לחסר את הוי"ו המחבר ב'שמן למאור' - לא נכתב וי"ו גם בשאר המינים שלאחריו, כמשפט הלשון].

* * *

ועשית מגורת זהב טהור מקשה תעשה המגורה
(כה, לא)

וברש"י - מקשה תיעשה המגורה - שלא יעשנה חוליות ולא יעשה קניה ונרותיה איברים איברים, ואחר כך ידיקם כדרך הצורפין שקורין שולדיר"ץ, אלא כולה באה מחתיכה אחת, ומקיש

כמעשה ה', ונחשב המקדש כבית אשר בנה ה' עבורו, ולא כמעשה הבא מצידם של בני ישראל, נאמרה תחילה מצוות 'ויקחו לי תרומה' - ואחרי פירוט כל סוגי התרומות נאמר - 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'.

ואילו היתה נאמרת תחילה מצוות 'ועשו לי מקדש', ואחר כך היו מפורטים המינים הנצרכים, היה מתפרש שהתרומה באה כהכשר גרידא למצוה של בניין המשכן, וכל העשייה היתה נחשבת כנעשית מממונם של ישראל, והיה דומה שהם הבונים את הבית, וה' רק בא לשכון בו, ולא כן היתה כוונת הקב"ה.

ועל כן לא בא הציווי על ישראל אלא להרים תרומה ולהפריש ממון לה', מבלי לפרט את המטרה שלשמה יועדה. אלא הנתינה היא לשם ה' סתמא, בכדי שיהיה ממון וחומרי בניין בידי גבוה. ורק אחר כך, הריהו מצוה על עשיית המקדש, וממנה את שלוחיו לבנות לו בית בממונו זה, ובכך נחשב הבית הנבנה על ידיהם כבית אשר בנה לו ה'.

והיינו הטעם שמודגש בכל שלב הביטוי 'לי', 'ויקחו לי תרומה', 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'. מכיוון שכל עיקר מצוות אלו אינם אלא בעבור ה', הרמת תרומה כנתינה לה', שהרכוש יהיה בידו, והקמת הבית - בשליחותו של ה' ולמענו.

* * *

וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת. ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים. ועורות אילים מאדמים ועורות תחשים ועצי שטים. שמן למאור בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים. אבני שהם ואבני מלאים לאפוד ולחשן (כה, ג-ז)

בפסוקים הראשונים כתיב בכל מיני התרומה וי"ו המחבר 'ותכלת וארגמן' וגו' אבל מ'שמן למאור' ואילך כתוב בלי וי"ו המחבר. ועוד נשתנו אלו המינים האחרונים, שמפורט בהם בפסוק המטרה של כל אחד מהם - 'שמן למאור', 'בשמים לשמן המשחה ולקטורת הסמים', 'אבני שהם

בקורנס, וחותר בכלי האומנות, ומפריד הקנים אילך ואילך.

ובהמשך - 'תיעשה המנורה - (תנחומא) מאליה, לפי שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקב"ה השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה, לכך לא נכתב תַעֲשֶׂה'.

ונראה, שעל פי פשוטו מה שכתוב לשון 'תיעשה' קשור ותואם לכך שהיא נעשית מקשה, שהרי היא כאילו נעשית מאליה, כי כאשר מצרף ומחבר פרקים פרקים מתאים הלשון 'תַעֲשֶׂה את המנורה', אולם כאשר נוטל חתיכה אחת זהב, ומקיש בקורנס וחותר, עד שמשתיירת צורת המנורה, נמצא שנעשית כאילו מאליה, ולכן כתיב 'תיעשה'.

ונמצא שהדרש נובע מתוך עומק פשוטו, שמעיקרו צורת עשייתה שנעשית מאליה על ידי מקשה, ובפועל נעשית מאליה בנס.

ובעצם הדבר, יש לתמוה איך יצא ידי חובת עשיית המנורה באופן זה, כשהיא נעשית מאליה, והרי בכל המצוות שכתוב בהם 'ועשית' בעינן שיעשה אותם האדם, ואם נעשית מאליה פסולה כדאיתא בגמרא לגבי סוכה 'תעשה ולא מן העשוי' (סוכה יא:). והרי כאן במנורה נאמר 'ועשית מנורת זהב טהור'.

ויתכן שמכיון שבסוף הפסוק כתיב להדיא 'תיעשה', משמעות הכתוב שכשרה אם נעשית מאליה. אמנם מצאנו שגם ההקמה של המשכן נעשתה מאליה, בדרך כזו כמו המנורה - שהמלאכה הושלמה מאליה.

ונראה דלפי מה שביארנו בזה לעיל, שכל בניין המקדש עשייתו מתייחסת לה', ואנו רק שלוחיו בזה, יש לומר שכך הוא הגדר גם לגבי כלי המקדש, ולכן כשרים הם גם באופן זה, ואדרבה, כאשר הקב"ה בעצמו עושה אותם יש בהם יתרון מעלה, וזו היא מצוותו. וניתן לנו המצוה רק להשתדל בכל יכלתנו לעשות שליחותו. אך בשאר הכלים לא נעשה כן, דכל שלא נתקשו בעשייתם צריכים דווקא עשיית אדם, כשאר כל המצוות, אבל במנורה ובהקמת המשכן שנתקשה

משה בהם, נעשה נס זה שה' בעצמו עשה אותם וכשרים גם בכה"ג, משא"כ בשאר הכלים.

[אולם יתכן, דבכלי המקדש דוקא במנורה דבעינן בה 'מקשה' - שכאמור כל הנעשה בעשיית מקשה הוי כעין עשייה דממילא - רק שם כשרה גם בעשייה בידי שמים.]

* * *

ועשית את המזבח עצי שטים חמש אמות אורך וחמש אמות רוחב רבוע יהיה המזבח ושלוש אמות קומתו (כז, א)

בכל מידות כלי המשכן, נקט הכתוב לשון המייחס את המידות אל הכלי: "ארכו", "רחבו", כלומר מידת 'האורך שלו' ומידת 'הרוחב שלו'. ואילו כלפי מידות המזבח, נקט הכתוב לשון סתמא: "חמש אמות אורך" "חמש אמות רוחב". ויש לדקדק מה עניינו ופשרו של שינוי לשון זה.

והנה דנו הראשונים, אם המידות שניתנו למשה מסיני לעשיית המשכן, לדורות נאמרו או לשעתו נאמרו. לפי שהכתוב אומר (כה, ט) "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו". ופירש רש"י: וכן תעשו - לדורות, אם יאבד אחד מן הכלים או כשתעשו לי כלי בית עולמים, כגון שולחנות ומנורות וכירות ומכונות שעשה שלמה, כתבנית אל תעשו אותם.

וכתב על זה הרמב"ן: ולא ידעתי שיהיה זה אמת, שיתחייב שלמה לעשות כלי בית עולמים כתבנית אלו, ומזבח הנחושת עשה שלמה עשרים אמה אורך ועשרים רוחב.

והרבה הקשו על דברי הרמב"ן, כי לא על רש"י תלונתו אלא מקור הדברים בגמרא הוא (סנהדרין טז:). שדרשו שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות וכו', שנאמר "וכן תעשו" לדורות הבאים, ומתוך הסוגיא שם משמע להדיא שאף הכלים בכלל זה, ובאשר לקושיית הרמב"ן ממצבה של שלמה, כתבו האחרונים (גור-אריה, ועוד) שהתבנית המחייבת לדורות אינה אלא תבנית הכלים המטלטלין, אך המזבח שבבית עולמים היה מזבח אבנים מחובר לקרקע, ואינו נידון ככלי

אלא כחלק מן הבנין (ועיין 'אור החיים' ובמש"כ בשם הרא"ם. וראה בחידושי הרי"ז הלוי עה"ת מש"כ שאף הרמב"ן סבר שהמידות מעכבין, וכל דבריו אינם אלא לגבי התבנית. עיין שם).

מבואר על כל פנים לדברי הכל, כי מידות המזבח האמורות במעשה המשכן אינן לעיכובא, ואין בחילופן משום שינוי תבנית המזבח. ואכן כן מפורש בגמרא (זבחים סב.) שמידות המזבח אין מעכבין, ואף אם יעשה מזבח גדול משיעור זה כשר, שלא כמידות שאר הכלים שאין לשנות ממידתם הקבועה בתורה, ובין למעלה ובין למטה - אם שינה עיכב.

ובטעם הדבר נראה, משום שכל הכלים אין סיבה שישנו את מידתם, כי תשמיש קבוע להם ומתכונת עבודתם שוה היא לעולם, אבל המזבח שהוא מקום הקרבת קרבנות ישראל, גדלו נקבע לפי מספר בני ישראל, שכלל שגדל העם והתרבה הוצרכו למזבח גדול ורחב מידות דיו, שיספיק להקרבת קרבנות כולם, שכן מבואר בגמרא שם (סא:) וכשעלו בני הגולה, הוסיפו עליו ד' אמות מן הדרום וד' אמות מן המערב כמין גמא, מאי טעמא, אמר רב יוסף משום דלא ספק.

והן אמנם שבכדי לשנות את מידת המזבח הוצרכו לגילוי מאת ה', כמו שנאמר גבי שלמה (דברי הימים א' כח, יט) "הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכות התבנית", מכל מקום מבואר שלא היה זה אלא מחמת הצורך, שלא הספיקו מידות המזבח הראשונות לקרבנות העם, ואשר לכן, אף על פי שדרשו מן המקרא היתר לעשותו עד ששים אמה, כפי שאמרו בזבחים שם: קרא אשכח ודרש (שם כב, א) 'ויאמר דוד זה הוא בית ה' האלקים וזה מזבח לעולה לישראל', כי בית, מה בית ששים אמה אף מזבח ששים אמה - מכל מקום לא עשאוהו יותר מכפי צרכם, שהיה באותה העת כדי שלשים ושתים אמה, וכמו שכתב רש"י (שם ד"ה קרא): ולששים אמה לא הוצרכו.

אבל בשאר הכלים אין מקום לטעם זה, יען כי עבודתם לגבוה אינה תלויה בגדלו של העם, ואינה מושפעת מן התמורות שחלו בו, וכיון שאין עילה לשנות את מידתם, הרי שהמידה הקבועה

בתורה הינה חלק בלתי נפרד מתבניתם, והיא ההולמת אותם מצד עניינם, וכל המוסיף עליהם אינו אלא גורע.

ומעתה יתבאר דקדוק לשון הכתוב להפליא, כי אכן שאר כלי המקדש, שמידתם ותבניתם אחת היא ואין להפריד ביניהם, הרי שהמידה שניתנה בהם היא המידה השייכת לכלי עצמו מצד עניינו ומהותו, וכאשר הקב"ה מצוה למשה "ועשו ארון עצי שטים", הריהו מפרש לו מה הן המידות של הארון האמור, שהארון הזה - "אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו". ובלעדי מידות אלו, לא יהיה זה הארון אשר נצטוו לעשותו. כלומר אין כאן ציווי נפרד על המידות, אלא הכתוב מפרט והולך את פרטי מצות עשיית הארון, כי זהו מידתו הראויה לו מצד עניינו, וכיוצא בזה בכפורת, בשולחן ובמזבח הקטורת.

יוצא מן הכלל הוא המזבח החיצון, שמידת חמש אמות שניתנה בו אינה נובעת מצד עניינו כחלק מתבניתו, שהרי מידת המזבח עשויה להשתנות כפי הצורך, ואם כן, האורך והרוחב האמורים בו אינם בגדר 'מידה' של צורה כלל, אלא גדר 'שיעור' של גודל מסויים שנקבע לו לפי שעה, ביחס לגודל העם שלצרכו הוא עומד. לפיכך דקדק הכתוב בלשונו ולא נקט לשון המתאר את עצם המזבח "חמש אמות ארכו", שאין זה לפי הנכון, שהרי גם מזבח גדול מזה הולם את תבנית המזבח שבציווי היסודי "ועשית את המזבח", אלא משגמר לצוות על עיקר עשיית המזבח, הוסיף להורות עוד, שיתנו במזבח הזה שיעור חמש אמות אורך, ושיעור חמש אמות רוחב.

ואולם, לעומת האורך והרוחב שאינם מן המידות אלא מן השיעורים העשויים להשתנות, כאמור, הרי שקומת המזבח מידה היא ככל המידות, ובעוד שהאורך והרוחב נשתנו בתקופות הימים ככל שנתרבה העם, קומת המזבח לעולם לא נשתנתה ועמדה על מידתה הקבועה בתורה, כמו שכתב הרמב"ם (הלכות בית הבחירה פ"ב ה"ה): מזבח שעשה משה, ושעשה שלמה, ושעשו בני הגולה, ושעתיד להעשות - כולן עשר אמות גובה

על הרמב"ם שם, שכתב שהמידה שאינה מעכבת היא דווקא חלקו התחתון של המזבח, דהיינו מן הסובב ולמטה, אך שלש האמות העליונות שהוא "מקום המערכה" זהו עיקר המזבח, ואך עליו נאמר "ושלש אמות קומתו".

ולפי האמור הדברים מבוארים להפליא, שכן גובה המזבח אינו זקוק לתוספת בעקבות ריבוי העם, כי הגידול במספר הקרבנות מהווה סיבה רק להרחבת שטחו של מקום המערכה, אך לא להגבהת קומתו. ואכן במידה זו חזר הכתוב ודקדק לומר "קומתו", כמטבע הלשון האמור בשאר הכלים, כי מידת הקומה שייכת לעצם המזבח מצד עניינו, וכמידתו לשעתו כן מידתו לדורות.

כל אחד מהן, וזה הכתוב בתורה 'ושלש אמות קומתו' מקום המערכה בלבד, ומזבח שעשו בני הגולה וכן העתיד להבנות מדת ארכו ורחבו ל"ב אמות על ל"ב אמות.

ובתוס' בזבחים שם (סב. ד"ה אף מזבח) מבואר כי מידת גובה המזבח אכן מעכבת, וריבוי המידה יש בו משום הוספה על הבנין, וכן משמע מסתימת לשון התוספתא (מנחות פ"ו ה"ב). ואף בגמרא שם גירסת התוס' היא: "מידת ארכו ומידת רחבו אין מעכבין" ולא הוזכרה מידת קומתו בכלל המידות שאין מעכבין. אמנם גירסת הגמרא שלפנינו היא: "מידת ארכו ומידת רחבו ומידת קומתו אין מעכבין", וכן כתב הרמב"ם להלכה (הלכות בית הבחירה פ"ב ה"ז). אולם עיין בחידושי ר"ז הלוי

בענייניא דיומא

עבודת הפורים - שמחת ההצלה והנקמה

בישראל, ועם ישראל קנה עוד עניין של שלימות. ומצינו הרבה מאורעות של נס שלא נקבע להם זכר, כמו ניסי מלחמות סיחון ועוג ומלחמות יהושע וסיסרא וסנחריב וכו'. והיינו משום שניסים אלו היו המשך ישיר של ההנהגה מאז יציאת מצרים, שהקב"ה מנהיג את ישראל בדרגה מרוממת ועושה להם ניסים בעת הצורך, ולא היה בהם חידוש והתפתחות של סוג מעלה נוספת בישראל. המאורעות שנקבעו עליהם חגים הם אלו המורים על גוון מיוחד ומחודש של הנהגה שהתחיל בהם.

'פסח' הוא זמן חירותינו שנתן לנו ה', כלומר התהוותינו לעם עצמאי, ולקיימתנו לתפקידנו הנשגב כעם ה', בחג הפסח אנו גם שמחים וחוגגים על כך וגם מחדשים ומחדירים בקרבנו את הדרגה הזו, להיות עם ה'. וכן כל חג מציין דרגה מסויימת וגוון נוסף שיש לעם ישראל במערכת חייו. ב'שבועות' מתן תורה וקציר ארץ ישראל, ב'סוכות' השגחה והשראת השכינה, ב'ראש השנה' מלכות ה' וזכרון לטובה, ב'יום

המועדים - שלבים בקשר בין הקב"ה ועם ישראל כל החגים ומועדי ה', המה ימים שניתנו מן התורה לחגוג בהם את היותנו עם לה' ולשמוח על הטובות ומעלותינו הרמות והנשגבות בקשר עם ה', וכנוסח התפילה שתיקנו אנשכנה"ג בכל המועדים - 'אתה בחרתנו מכל העמים וכו'. ובמשך הדורות הוסיפו חכמים עוד שני ימים טובים מדבריהם, 'פורים' ו'חנוכה'. שבהם נתוספו ונתגלו חלקים נוספים ועוד עניינים בעם ישראל. והנה המועדים אינם רק ציון למאורעות שהיו או לציין מאורע במהלך השנה, המועדים מציינים מדרגות ומעלות במערכת הקשר והיחס של הקב"ה עם ישראל.

כאשר נקבעו לנו מועדים על מאורע מסויים, משמעות הדבר שהיה כאן שלב נוסף במבנה הקומה של כנסת ישראל. ונראה שעל מאורע חד פעמי אין מקום לתקן חג ויום טוב לאורך כל הדורות, ולא תיקנו וקבעו ימים טובים אלא כאשר נתגלתה דרגה מחודשת של הנהגת ה'

הכיפורים' כפרה מאת ה'. ובמועדים הללו אנו גם מביאים את עצמינו לעסוק בדרגות אלו ולהחדירם בנפשנו, וגם שמחים וחוגגים עליהם. וכך גם ב'חנוכה' וב'פורים'.

שני חלקים יסודיים בפורים - הצלה ממיתה לחיים, ונקמה בעמלק

פורים מציין שני דברים מיוחדים, המשלימים את מבנה קומת העם היהודי, שהם ה'הצלה', ו'מחיית עמלק'.

אין מאורע הפורים רק נס נוסף בשרשרת הניסים אשר הציל ה' את ישראל מאז יציאת מצרים. הפורים הוא עוד שלב ביחס של הקב"ה אל עם ישראל, גוון מחודש של קשר. והיינו שגם בימי הגלות בחוצה לארץ ובזמן של הסתר פנים, בכל זאת כאשר מאיימת עליהם סכנת כליה, הוא דואג להם ומצילים והברית קיימת לעד ולנצח אשר אינו מואס בהם לכלותם, יהא אשר יהא.

הדבר הנוסף אשר רכש עם ישראל בימי הפורים הוא שמחת הנצחון על עמלק, המערכה הנצחית של הטוב מול הרע, אשר לא ישלים לעולם עם הרע עד הנצחון המלא כאשר לא ישאר שום זכר לרע.

וכך אמרו חז"ל ביסוד תקנת הפורים - תנו רבנן ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל, ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה, חוץ ממקרא מגילה (מגילה יד.).

והנה כל תקנות חכמים אינם עניינים מחודשים לגמרי שהוסיפו חכמים מדעתם, אלא הם הרחבה והמשך למצוות התורה, בתוכם ורוחם ורעיונם. והוא מה שהקשו בגמרא (מגילה שם) מניין היה להו לחכמים דבר זה - מאי דרוש, אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה, ומה מעבדות לחירות אמרינן שירה, ממיתה לחיים לא כל שכן. הנה מבואר בדברי הגמרא, שיסוד מצוות פורים, הוא לעשות זכר לנס, על שום שניצולו ממיתה לחיים. שעל ככה ראו לקבוע שמחה לדורות, בימים האלו שאירע בהם הנס.

אמנם מצינו בחז"ל עוד יסוד שיש במצוות פורים שהוא בא לציין את מחיית עמלק, שהרי

תיקנו פרשת זכור לפני פורים, פורים שחל להיות בערב שבת רב אמר מקדימין פרשת זכור וכו' כי היכי דלא תיקדום עשיה לזכירה (שם ל.). ומשמע שיש בזכירת מעשה עמלק הקדמה לעשיה של פורים, כלומר שעל ידי מצוות פורים יש עשיה של שמחת מחיית עמלק. ואם כן יש בפורים גם המשך דרבנן למצוות מחיית עמלק מן התורה. שלא נסתפק בהזכרת רעתו ומצוות מחייתו אלא גם נשמח ונחגוג לזכר מפלתו. [וגם יש בזה כעין שלימות במעשה הנקמה והמשך לה, ומחדיר בנפשנו שנאת הרע ותיעוב הרשע. וכדכתיב - ישמח צדיק כי חזה נקם, פעמיו ירחץ בדם הרשע (תהילים נח, יא)]. וכן כתיבת המגילה למדו חז"ל ממה שכתוב בפרשת עמלק 'כתב זאת זכרון בספר', ויבואר להלן.

וכל מצוות היום וגדרי הלכותיו נובעים משני עניינים אלו, שמחת ההצלה, והנצחון על עמלק. ויבואר להלן בעז"ה כיצד כלולים שני העניינים במצוות קריאת המגילה ובדיני כתיבתה.

עבודת יום הפורים

יום הפורים נתייחד בין שאר המועדים וימים טובים באפיו השונה, השמחה הנפרזה אשר נתחייבה בו באופן שלא מצינו דוגמתו כלל במצוות התורה. שתיית יין עד דלא ידע, שמשמעותה שמחה בלי גבול. וצביון זה של יום הפורים אינו רק דבר שנשתרבב ממנהגא, אלא הוא מעיקר מצוות הפורים אשר נקבעו לימי 'משתה ושמחה'. וכפי שאמרו חז"ל - 'חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע'.

'ימי משתה ושמחה' היינו שאין המשתה כמו בכל המועדים, ששתיית היין היא רק היכי תמצוי לקיום מצוות שמחה, אלא יסוד קביעת היום הוא להיות יום משתה ושמחה, ועיין באבודרהם שכתב שמה שתיקנו שתיית יין בפורים מה שאין כן בכל המועדים היינו משום שהנס היה ביין ומשתה.

אכן נראה שבפשוטו, מצוות המשתה המיוחדת כאן היא משום שמאורעות נס נשגב זה מחייבים שמחה במידה נפרזה בדרגה של משתה. שמחה במלואה, שמחה בכל היכולת, בלי גבול.

ניתנה הזדמנות מופלאה לישראל להנקם באויביהם ולהרוג בהם כרצונם. ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם.

ומכך נובעת שמחה עצומה זו עד דלא ידע, כי אין שמחה כשמחת הנצחון והנקמה. לשמחת פורים יש אופי של הילולת נצחון וצהלת נקמה. דרך העולם הוא שנצחון מביא שמחה הפורצת את כל הגדרים, וכפי הביטוי השגור 'שכורי נצחון'.

עבודת הלב המיוחדת שבימי הפורים

עבודת הלב ורגשות קודש ממלאים חלק מרכזי בתפקידנו ותכלית עבודתינו, כאשר יחד עם מעשה המצוות בפועל מתלווים גם הרגשות המתאימים, שהם תוכנם הפנימי של המצוות הללו. וקיום המצוות בשלימות הנו כאשר הוא נובע מתוך רגשות אמיתיות מפנימיות הלב, והתוכן הנפשי של המעשים והפעולות, נעור ותוסס בקרב לבבו, בעת עשייתם.

והנה, בעבודת ה' וכלל מצוות התורה, באים לידי ביטוי כל אופני וסוגי הרגש ותכונות הנפש הקיימים באדם. שהרי כל פרטי הבריאה לא נוצרו אלא לכך, כמו שאמר - 'איסתכל באורייתא וברא עלמא'. ואכן כאשר נתבונן בדבר נמצא שכל הרגשות שקיימים באדם, יש להם מקום בתורה ובמצוות. כל רגש במקומו הראוי לו. רגשות אהבה ויראה כלפי כבודו יתברך. רגש של שמחה על קירבתנו אל ה' להיות עובדיו ומקיימי מצוותיו, עם סגולתו המיוחד לו. בתפילה מבטאים רגש של תודה, ורגש של שבח והלל, רגשות הכנעה ותלות וציפיה להשי"ת. רגש חגירת עוז וגבורה כנגד היצר, רגשות הטבה ורחמנות ביחס לנזקקים לחסד. גבהות וקנאות כנגד הרשעים, ענווה מול בני אדם. וכו'. ובכל מצוה ומצוה יש להעמיק ולדעת את שרשה והתוכן המיוחד לה, ולהבחין בגוון הרגש המסויים לה.

במשך מעגל השנה באים לידי ביטוי כל הרגשות היסודיים והחשובים, כל מועד הוא זמן לעסוק באופן מיוחד ברגש המסויים השייך לאותו המועד ומצוותיו. ואמנם כל הרגשות הללו, צריכים לפעול בנפשינו תמיד, ועליהם

שמחה גדולה ונפרזה זו נובעת משני העניינים שאירעו לנו בפורים. כלומר כל אחד מהם הוא סיבה לשמחה מעבר לכל שיעור.

כי ההצלה בפורים, היתה הצלה ממוות לחיים, אחר שאבדו כל התקוות. שכבר נגזרה גזירה על העם כולו להשמיד ולהרוג ולאבד ביום אחד. ומובן שגזירה כזו שנגזרה על ישראל, משמעה שגם בשמים היתה גזירה עליה על עם ישראל. וכפי שיבואר עוד הרי היה הדבר בתקופת ירידה וריחוק של עם ישראל מאת ה', כאשר סברו שכיוון שהגלה אותם מעל פניו שוב אין הקב"ה מציל את ישראל.

ובאופן מפתיע התגלה כי גם בגלות הקב"ה משגיח על עמו ישראל ודואג להם וכבר הקדים תרופה למכה, וניצולו כולם, ונפל פחדם על כל העמים ואיש לא עמד לפניהם, ולא נהרג שום יהודי, בדרכים המופלאות שנתגלגלו כפי המסופר במגילה ויצאו ממות לחיים ומאפלה לאורה.

ומובן הדבר שהצלה כזו מחייבת שמחה למעלה מכל מידה ושיעור, כאשר נתגלה שרחמי ה' הם בלי שיעור וגבול, וגם כאשר לפי מעשינו ומצבינו אין אנו ראויים להצלה, גם אז דואג לנו ומצילנו. ומעתה בכל מצב יהא אשר יהא, נוכל לבטוח ולסמוך עליו שלעולם לא יעזבנו ולא יטשנו, וזה הביאור בפיוט שושנת יעקב - תשועתם היית לנצח ותקוותם בכל דור ודור, להודיע שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך. כי אז נתברר תשועתם הנצחית ותקוותם שבכל הדורות יש לנו על מי לסמוך, ולנצח לא נאבד, כהבטחת ה'. וזה מביא שמחה מופרזת עד דלא ידע, כאשר שוב אין עלינו כל דאגה וחשש.

אולם נראה כי אופי מיוחד זה של שמחה בלי גבול ומשתה נובע גם מחמת עניינינו הנוסף של פורים, והוא שמחת הנצחון על מפלת עמלק.

לעם ישראל יש אויב מר ושונא נצח, עמלק. הנס בפורים לא היה רק הצלה גרידא, יחד עם ההצלה היתה כרוכה מלחמה באויבי היהודים ונצחון מופלא עליהם, והדבר מודגש רבות במגילה. בתוך ימי הגלות תחת שלטון מלכויות

לפעום תמיד בלב כל יהודי. אלא שבימי המועדים מתבטאים רגשות אלו ביתר תוקף, וכל דבר בעתו ובזמנו, הן בחג עצמו הן בתקופת החג כולה, הוא הזמן הנכון להתחזק ביותר ברגש המיוחד לאותו חג. ומתוך שהוא מחדיר בלבבו כל רגש בזמנו הראוי, רישומו כבר נותר בנפשו על כל השנה. כך שבמהלך מעגל השנה, משתלמת קומתו של היהודי, בכל הרגשות הראויים לו והנצרכים לו לעמוד בהם לפני ה', ולעבדו בשלימות.

כגון רגש השמחה והאושר על כך שבחר בנו ה' ולקחנו להיות עמו חביבו, הרי הוא רגש תמידי שעליו לפעם בנו בכל עת, אלא שבפסח הוא הזמן המיוחד להעצים ולהגביר דבר זה ברגשותינו. בחג הפסח זו היא עבודת המועד ותוכן מצוותיו, לחיות בהרגשה הנפלאה והמרוממת, במה שזכינו להיות עם ה', ובהרגשת חירות ונכבדות וחשיבות. ומאיך, כך גם באבלות חורבן הבית וצער הגלות שכל ירא שמים ראוי לו להיות תמיד מיצר ודואג על זה, אלא שתשעה באב ובין המצרים הם זמנים להתעסק בזה במיוחד. וכך בכל המועדים, בכל מועד הרגש המיוחד לעניינו.

מצוה מיוחדת בפורים - שמחה עד בלי גבול

ימי הפורים מזכים אותנו לשני עניינים יחודיים בעבודת ה', שני אופני עבודה נדירים בסוגם, אשר אין אנו מוצאים דוגמתם, ועל האדם להכין את לבבו לכך. דורשי ה' ואוהבי עבודתו ששים ושמחים על ההזדמנות הנדירה לזכות בגוונים יחודיים אלו בעבודה, ומתאמצים ביתר שאת לקיימם במלוא ההידור והרגש. ו'חביבה מצוה בשעתה'.

המצוה האחת שלא מצינו דוגמתה, הוא המשתה והשמחה עד דלא ידע, גוון של שמחה נפרזה בלי גבול, שאין כמותו בשאר חגי השנה. ואדרבה בכל ימות השנה השכרות היא דבר מגונה. אמנם בפורים היא מצוות היום ועבודת ה', אשר עניינה הוא להתבונן בגודל השמחה הראויה על ישועת ה', אשר הצילנו ממות לחיים בדרכים נפלאות, ואשר פודינו ומצילנו בכל המצבים ולעולם לנצח לא יטשנו ולא יעזבנו, ואף כי הרבינו לתעות מעם פניו ושקענו בגלותינו לא

מאסנו לכולתינו, ובכל דור ודור הקב"ה מצילנו מידי הקמים עלינו, ולא יכלמו לנצח כל החוסים בו. ולא זו בלבד אלא גם נתן בידינו את אויבי ה' להרגם ולאבדם, ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם, וזכינו לראות בעינינו נקמתנו בהמן האגגי וכל שונאי היהודים נצר זדון מזרע עמלק ימח שמש, אשר הוכו מכת חרב ואבדן להשפילם ולהכריתם מן העולם. ומתוך התבוננות זו יביא את עצמו לידי שמחה בלי גבול, במשתה יין ושכר עד דלא ידע.

ובפרט כאשר יעמיק להתבונן בעומק הקשר והדביקות בה' אשר נתגלה על ידי זה, והאושר הכביר של העם היהודי שהוא דבוק במלך מלכי המלכים הקב"ה בברית נצח, הרי תעפיל שמחתו וחדוותו ותגביה שחקים. וככל שתגדל השמחה בדבר זה, הרי זה אות על גודל מדרגתו של האדם ונקודת שאיפתו ותאוות לבו, אשר פיסגת שמחתו היא על הדביקות של כנסת ישראל בהקב"ה ואהבתו יתברך אשר רשפיה רשפי אש שלהבתיה, עד שבגודל הששון והשמחה מגיע לשכרות ומצב של עד דלא ידע, ואין לך הוללות נעלית מזו.

מצוה נדירה - מחיית עמלק

עוד מצוה ייחודית שאנו מקיימים בימי הפורים היא המצוה של זכירת מעשה עמלק ומחייתו, מצוה מיוחדת שאין עוד דוגמתה לשנוא ולתעב את העם המרושע, ולשאוף לביעורו ולמיגורו עד כלותו. עבודה שבה מצוה לעורר בעצמו רגשות של קנאת ה' ושנאה ונטירה ונקמה למשנאיו, אשר באופן רגיל הרי השנאה והנקמה והנטירה הם מידות שליליות, אבל מלחמת עמלק הוא המקום שהנקמה היא מצוה והתעלות וקניית רוממות בנפש. לא לרחם עליהם, אלא לשנוא אותם תכלית שנאה וללכות בקרבן רגשי אכזריות כלפיהם. ימים אלו הם ההזדמנות להשיג שלימות זו בקומת הנפש היהודית.

זהו תוכן המצוה לזכור את מעשה עמלק, כלומר להתבונן ברשעותו ואכזריותו, ולחשוב על כל פשעיו אשר עשה וזמם לעשות בנו לאורך כל הדורות, כאשר מאז התנכר לקירבת

'לעורר איבתו', עד אשר בכל לבו ימתין לרגע בו יוכל לכלות את זעמו בזרע עמלק ולמחקם מעל פני האדמה, ולמחות את זכרם מתחת השמים.

האחווה והכין עצמו להשמיד ולהרוג ולאבד את כל עם ישראל, ובגובה אפו אמר רשע בלבו אין אלוקים. והמצוה היא על האדם להתסיס בקרבו רגשי זעם ונקם עצומים, וכלשון הרמב"ם

מלחמה לה' בעמלק מדור דור

את הברית עם ה'. קשר נפלא ומרומם זה שיש לעם ישראל ברית עם ה'. לא היה ביכלתו של עמלק לשאתו, ומיהר להפריע ולקלקל גדלות זו. והוא מה שאמרו חז"ל - שהיו נוטלים מילותיהם של ישראל ומזרקין אותן כלפי מעלה (איכ"ר ג, כב). והיינו שלעמלק הפריעה מעלה זאת, מה שיש לישראל את הברית והקשר עם הקב"ה. כאשר היו עתה בדרכם לחזק ולבסס את ברית הנצח עם הקב"ה, ביקש עמלק לרפות ידיהם ולמנעם מגדולתם.

פעם נוספת של מלחמת עמלק, התרחשה בימי המן, נצר זדון מזרע אגג. ואף הוא בא על ישראל, כשעמדו לזכות למעלה רמה בתורה. מה שהפריע להמן בישראל, היה הדת והתורה של ישראל. כמו שטען לפני אחשורוש - ודתייהם שונות מכל עם (אסתר ג, ח). באותה תקופה שהיו כבר בגלות, לא היה כל כך ניכר הקשר והברית הנשגבה עם הקב"ה. אבל ישראל היו מיוחדים בתורתם ודתם. יחודיות זו שבישראל, שהם בעלי דת שונה, היא הסיבה שמחמתה המן ביקש לאבדם מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד.

ואכן אחר הנס הגדול, קיבלו ישראל את התורה מרצון. החיזוק בקבלת התורה היה בהתפתחות והתחדשות באור התורה, שהחלה להאיר בלבכם של ישראל. ומתוך כך התעורר המן, להתנכל למעלה זו בישראל, לתורה שיש בישראל. ואז החלה תקופת עזרא הסופר ואנשי כנסת הגדולה, אשר בהם החלה ההתרחבות בתורה שבעל פה. אשר מהם השתלשלו הזוגות אשר קיבלו מהם, ותלמידיהם התנאים והאמוראים מסדרי המשנה והתלמודים.

המערכה שהכריז בדור האחרון, אותו רשע

אשר עשה לך עמלק

כאשר נתבונן לאורך כל המערכה, הרי בכל פעם שבאו עשו ועמלק על ישראל, היה זה לקראת גילוי מדרגה מסויימת בישראל, לישראל יש כמה וכמה עניני מעלה וחשיבות. ובכל שלב הפריע לעשו, ענין נוסף בישראל.

כאשר עשו בא על יעקב, היה זה מחמת הברכות. הברכות שניתנו ליעקב והקנו לו מעלה וחשיבות בברכת העולם הזה, ממון ונכסים. מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש. ואז, כאשר בא עליו וארבע מאות איש עמו, הניח יעקב את דעתו, רק כאשר הוכיח לו שאין הברכות מתקיימות בו, והכניע את עצמו לפניו. וכדאיתא שם ברש"י (בראשית לב, ה) - גרתי לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר, אינך כדאי לשנוא אותי על ברכות אביך שברכני הוה גביר לאחיך שהרי לא נתקיימה בי. ובהמשך - ויהי לי שור וחמור, אבא אמר לי מטל השמים ומשמני הארץ זו אינה לא מן השמים ולא מן הארץ. ובדרך זו הצליח יעקב לפתות את עשו להניח לו, אף שבוודאי היה כל עשרו וגדולתו, תחילת קיום ברכותיו של יצחק. ומני אז החלה התפתחותו הגדולה של עם ישראל, פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד, עד שהיו לעם עצום ורב.

לאחר מכן, בא עמלק להלחם בישראל. ובפעם זו לא בא על הממון והנכסים שנטל יעקב, אלא על המעלות הרוחניות הנשגבות. עמלק בא להלחם, מחמת הרוממות הגדולה והנשגבה לקראת מעמד הר סיני. כאשר היו בדרכם מיציאת מצרים וקריעת ים סוף, תוך ניסים ונפלאות וגילוי שכינה. וה' הולך לפניהם, לנחותם לעבר הר האלוקים חורבה, כדי לכרות

עמלקי על האומה הישראלית, לא היתה על הברכות שיש לעם ישראל, כי היינו בשפלות גדולה בין העמים, ללא ארץ ובלא מלכות. ואף לא על הקשר עם הקב"ה. גם לא על התורה יצא קצפו. כאשר לדאבונינו חלק ניכר מעם ישראל, לא היה שייך כלל לתורה וקשר עם הקב"ה. אלא נלחם עם עצם מציאותו ותבנית טבעו של היהודי. "הטיפוס היהודי" הוא שהפריע לארורים הרשעים.

וידוע שאותו רשע ימ"ש כתב בכתביו שיש להלחם ביהודים, יען שהם בטבעם אנשי הצדק, המחזירים בעולם את הצדק. וגילה בזה את הסוד, כי הצדק היהודי הוא שמפריע לעם גרמניא לשלוט ולהחשב הגזע העליון. כי המוסר של הצדק, קורא תגר על שרירות ליבו של הכח. ולפי השקפתם הכח הוא העיקר, והחזק הוא צריך לשלוט בעולם. אותו עמלק, חשף את עומק המערכה. שהיהודי יש בו תכונות וטבע של רוממות צדק וקדושה.

גזירה נוראה ואיומה זו התעוררה לקראת ימות המשיח, בהם יתגלה כי עיקר מעלתם של ישראל, הוא ביסוד קדושתם וטהרתם אשר בעצמות מציאותם. ואף אם איש ישראל התרחק מאד מן התורה ומצוותיה. עם זאת, הרי יש בו טהרה פנימית שבסופו של דבר תתגלה ותחשף ותאיר באור נצחים. עד שתעורר את העם כולו לשוב אל ה' בכל לבבו ובכל נפשו.

ובחינה זו היא ענין הכתוב - **ונתתי את תורתך בקרבם ועל לבם אכתבנה** (ירמיה לא). שלא יהיה קיום התורה והמצוות רק בגוף ובפה. אלא הלב בעצמו יהיה מקודש וישר, וכל דברי התורה האמת והיושר והצדק יהיו חקוקים בו. כי תבנית טבעו של היהודי, היא סוג אישיות של קדושה וטהרה, צדק ויושר. מלחמה נוראה זו של עמלק, היא הכנה לקראת גילוי אור זה של מהות היהודי, שהוא מציאות של קדושה.

אשר קרך בדרך

במלחמה עצומה זו אשר ימיה כימי עולם, נזדווגו עשו ועמלק כמה פעמים ליעקב להלחם

עמו. ותחילת נצחונו של יעקב במערכה. היה בעת שמכר עשו את בכורתו, ואחר כך כאשר זכה יעקב לקבל את הברכות מיצחק.

אולם עשו לא השלים עם מפלתו, ומאז הרי הוא מתנכל ליעקב ומבקש להרגו. **הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב** (ספרי בהעלותך יד). והוריש את מלחמתו לעמלק, והיא המלחמה הגדולה. **מלחמה לה' בעמלק מדור דור** (שמות יז, טז). בכל תקופה, חוזר עשו ומנסה את כוחו להלחם ביעקב. וכדכתיב באדום - **ועברתו שמרה נצח** (עמוס א, יא) **יען היות לך איבת עולם** (יחזקאל לה, ה).

ואנו מוצאים, כי מערכות אלו של עשו, באים תמיד כאשר יעקב מתקרב, והוא בדרך להשיג מעלתו. בכל עת אשר הוא בדרכו לעלות לגדולה, לזכות בארץ ישראל, וליהנות מן הברכות אשר ברכו יצחק. נטפלים אליו עשו ועמלק, ומפריעים אותו בדרכו.

המפגש הראשון התרחש בבוא יעקב ומשפחתו מפדן ארם, אחר שבנה את ביתו וכל המחנה אשר לו, והלך לשבת ולנוח בשלווה בארץ מגורי אביו בארץ כנען. מיד בא אליו עשו וארבע מאות איש עמו.

ושוב כאשר היו ישראל בדרך בצאתם ממצרים, בהיותם עם רב גוי גדול ועצום, ובידם רכוש גדול. בדרכם למעלתם הנשגבה - מתן תורה וארץ ישראל. שוב - **ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים** (שמות יז).

וכן גזירתו האיומה של המן, היתה לפני בנין בית שני, בימי כורש ועזרא. כאשר היו ישראל קרובים לחזור ולהשיג את מעלתם, ולשוב לארץ ישראל ולבית המקדש. קפץ עליהם רוגזו של אותו רשע, המן הרע הזה. כי לעולם לפני תקומתם ורוממותם של ישראל, מופיע עמלק למנוע מהם ולהפריע בעדם.

ועתה אחר השואה הנוראה, מייחל ומצפה עם ישראל לתקומה הגדולה, אשר צריכה לבא בעקבות מלחמת עמלק, אשר תמיד בא על ישראל כשהם בדרך לקראת עלייתם ותקומתם. והיא הרוממות הגדולה, כאשר נזכה לראות

בביאת משיח צדקנו ובבניין הבית השלישי במהרה בימינו אמן.

כי יד על כס י-ה

תניא רבי יוסי אומר שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה ואיני יודע איזה מהן תחילה כשהוא אומר כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק הוי אומר להעמיד להם מלך תחילה ואין כסא אלא מלך שנאמר וישב שלמה על כסא ה' למלך ועדיין איני יודע אם לבנות להם בית הבחירה תחלה או להכרית זרעו של עמלק תחלה כשהוא אומר והניח לכם מכל אויביכם וגו' והיה המקום אשר יבחר ה' וגו' הוי אומר להכרית זרעו של עמלק תחלה (סנהדרין כ:)

הכרתת זרעו של עמלק, היא ההקדמה הנחוצה לבנין בית הבחירה. אי אפשר לבנות את בית המקדש שהוא מכון שבתו של ה' וכסא למלכותו, לפני שמכריתים את זרעו של עמלק, וכדאמרו חז"ל - כל זמן שזרעו של עמלק קיים לא השם שלם ולא הכסא שלם עד שיאבד זכרו של עמלק, שנאמר כי יד על כס י-ה (רש"י שמות יז, טז, תנחומא כי תצא) מציאות הטומאה והרע של עמלק, הינה ניגוד למלכות ה' ושבתו על כסאו בעולם. ומחייבת עמלק היא המכשרת את בנין בית המקדש, וכינון כסא ה'.

ואכן מצינו שהמלחמות של עמלק עם ישראל, היו תמיד לקראת בנין בית לה'.

גם כאשר עשו עצמו בא אל יעקב וארבע מאות איש עמו, היה זה כאשר יעקב היה בדרכו מבית לבן, אל בית א-ל לבנות שם מזבח. כאשר נדר בצאתו חרנה - והאבן הזאת אשר שמת מצבה תהיה בית אלוקים (בראשית כח, יז) ועתה נצטוו לקיים נדרו - אנכי הא-ל בית אל אשר משחת שם מצבה אשר נדרת לי שם נדר עתה קום צא מן הארץ הזאת ושוב אל ארץ מולדתך (שם לא, ג). וכבר בהתחלה זו של בנין בית אלוקים, הופיע עשו למנוע בזרועו ובחרבו, את כינון כס י-ה.

מלחמת עמלק בדרך ביציאת מצרים, היתה

אף היא לקראת בנין המשכן. ולאחר שנצוהו נסעו מרפידים לסיני, ושם זכו ישראל למתן תורה ולבנין המשכן, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

לקראת בנין בית ראשון, קיימו ישראל את מצוותם למנות להם מלך. ומינו את שאול, והמצווה הראשונה שנצטווה, היתה הלהחם בעמלק.

לקראת בנין בית שני, היתה גזירת המן. וגם שם נלחמו ישראל בעמלק והרגו בהם מכת חרב והרג ואבדן. והוא ענין הנקמה שהיתה ביום י"ד בשושן. דלאחר שכבר ניצולו מגזירת המן, כאשר נקהלו ועמוד על נפשם בי"ג אדר, ביקשה אסתר עוד להרוג בשושן באויביהם העמלקים, כדי לנקום ולמחות את זרע עמלק. ומלחמה זו בעמלק היתה ההכנה לבנין בית שני.

גזירות השואה, אשר היו כאמור, שלב במלחמת עמלק. התחלת המלחמה הגדולה, ועל זה תבא הנקמה העצומה שתהיה בהם. כאשר נזכה לחזות בקיום דברי הנביא - ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה (עובדיה א). ובמדרש - אבד זרעו של עמלק השם שלם והכסא שלם מה טעם האויב תמו חרבות לנצח וגו' (תהלים ט) מה כתיב אחריו וה' לעולם ישב כונן למשפט כסאו הרי השם שלם והכסא שלם (מדרש תהילים ט).

וכדאמרו - בשכר שלשה ראשון זכו לשלשה ראשון להכרית זרעו של עשו לבנין בית המקדש ולשמו של משיח להכרית זרעו של עשו דכתיב ויצא הראשון אדמוני כלו כאדרת שער ולבנין בית המקדש דכתיב כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו ולשמו של משיח דכתיב ראשון לציון הנה הנם ולירושלים מבשר אתן (פסחים ה).

התודה והברכה לידידנו הכבדים מתוממי מכונונו שנמללו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו הרב **מתתיהו שיינברגר** שליט"א לרגל הולדת בנו

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים, נא לפנות ל- 054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com